

VAKANTIE-ENGELS EN DIPLOMA'S

Een groot deel van de Nederlandse bevolking heeft te maken met beroepsonderwijs. Meer dan een derde van de werkende beroepsbevolking heeft een middelbare beroepsopleiding of een opleiding in het leerlingwezen achter de rug. Ook de volwasseneneducatie is niet meer weg te denken uit het Nederlandse onderwijsbestel. In de volwasseneneducatie wordt onderscheid gemaakt tussen basiseducatie en voortgezet algemeen volwassenenonderwijs. Al deze vormen van onderwijs zijn ondergebracht bij de Regionale Opleidingen Centra (ROC's).

In de serie over het volwassenenonderwijs dit keer een bijdrage van Els Harmsen. Zij belicht de ontwikkelingen in de beroeps- en volwassenen educatie (bve) en vertelt over haar ervaringen op ROC De Leijgraaf – het opleidingsinstituut voor N.O. Noord-Brabant – in het bijzonder over het vak Engels.

Els Harmsen

Al een flink aantal jaren geef ik Engels aan volwassenen. Ik ben begonnen in wat vroeger de basiseducatie werd genoemd. Mensen met weinig vooropleiding konden daar terecht voor Nederlands, rekenen en Engels. De basiseducatie betekende voor velen – voornamelijk oudere Nederlandstaligen – een stap naar verdere scholing en ontwikkeling. Daarnaast ontwikkelden duizenden niet-Nederlanders hun vaardigheid in de Nederlandse taal via het onderwijsaanbod Nederlands als tweede taal. Verder had je de vavo (voortgezet algemeen volwassenenonderwijs). Het vavo stond open voor

deelnemers vanaf achttien jaar die alsnog een mavo- of havo-diploma wilden halen. Een bekend verschijnsel in de jaren tachtig was de Moedermavo, waar vaak zeer gemotiveerde mensen, meestal vrouwen, hun gemiste kans kwamen inhalen. Over het algemeen was de gemiddelde leeftijd van de deelnemers dertig plus.

Educatieve redzaamheid

In het midden van de jaren negentig vonden er in het volwassenenonderwijs veranderingen plaats. Op 1 januari 1996 is de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) in werking getreden. Deze nieuwe wet was op de eerste plaats gemaakt om meer samenhang in al deze vormen

van onderwijs te brengen. De WEB moest leiden tot een onderwijsstelsel dat deelnemers van zeer diverse pluimage opvangt met op de persoon toegesneden opleidingen. Belangrijk daarbij is de vorming van Regionale Opleidingen Centra (ROC's). De WEB gaat ervan uit dat alleen deze brede scholengemeenschappen door hun schaalgrootte voldoende garantie bieden op maatwerk voor de enorme waaier van deelnemers die op dit soort onderwijs afkomen. Instellingen voor basiseducatie en vavo zijn gefuseerd en opereren nu samen onder de paraplu van ROC's, afdeling educatie. De opleidingen worden op verschillende niveaus aangeboden waarvoor eindtermen zijn geformuleerd. De laagste 2 niveaus zijn voornamelijk gericht op sociale redzaamheid. Daarnaast zijn er opleidingen waarbij educatieve redzaamheid (gericht op een vervolgopleiding) of professionele redzaamheid (gericht op een beroep) centraal staan. Een diploma is nog steeds een zeer geliefd einddoel.

Veranderingen

De manier van werken is al met al sterk veranderd. Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van meer docent afhankelijk onderwijs naar een grotere mate van zelfwerkzaamheid; van klassikaal onderwijs naar onderwijs op maat. We hebben de beschikking over een Afdelings Leer Centrum (vroeger het openleercentrum) met computers en een Digilab, waardoor cursisten gedurende een deel van de les maar ook buiten lestijd zelfstandig kunnen oefenen met geschikte programma's of informatie kunnen opzoeken op internet.

De deelnemersgroep is ook veranderd. Tot een paar jaar geleden meldden zich volwassenen aan die om de een of andere reden geen diploma hadden en dat alsnog wilden gaan halen. Met name in het vavo melden zich nu vaker dan voorheen voortijdige schoolverlaters: jongeren die in het dagonderwijs op de een of andere manier zijn vastgelopen en daar geen diploma hebben gehaald. Vaak zijn het jongeren met privé-problemen, leerproblemen of problemen die te maken kunnen hebben met de invoering van de Tweede Fase waarbij een groot beroep gedaan wordt op de zelfstandigheid en zelfwerkzaamheid van leerlingen. Sommige jong volwassenen hebben enkele jaren gewerkt en beseffen dat ze toch een diploma nodig hebben voor een vervolgopleiding. We verwachten dat deze tendens zich zal voortzetten.

Veel belangstelling voor Engels

De afdeling educatie verzorgt op meerdere niveaus onderwijs voor volwassenen, zowel aan Nederlandstaligen als aan anderstaligen. We hanteren de KSE Niveaus

(Kwaliteits Structuur Educatie) 1 tot en met 5, wat neerkomt op onderwijs voor beginners tot en met havo-eind-examen. Sommige ROC's bieden ook niveau 6 aan (vwo); ROC De Leijgraaf is daarvoor te klein. Wat voorheen de basiseducatie was, bestrijkt nu de niveaus 1, 2 en 3, en is onderverdeeld in NT1 (voor Nederlandstaligen) en NT2 (Nederlands voor anderstaligen). NT2 is de grootste afdeling van de educatie. Onder NT1 vallen de vakken Nederlands, Engels, rekenen en basis computervaardigheden.

De lessen op KSE niveau 1, 2 en 3 zijn één dagdeel per week (2,5 uur). Cursisten krijgen de kans om in 2-2,5 jaar de basis onder de knie te krijgen, waarna ze kunnen uitstromen op KSE niveau 2 (*Breakthrough, Basic User 1*). Daarna kunnen ze 1 of 2 jaar doorgaan om KSE niveau 3 te bereiken waar meestal gewerkt wordt aan *Waystage, Basic User 2*.

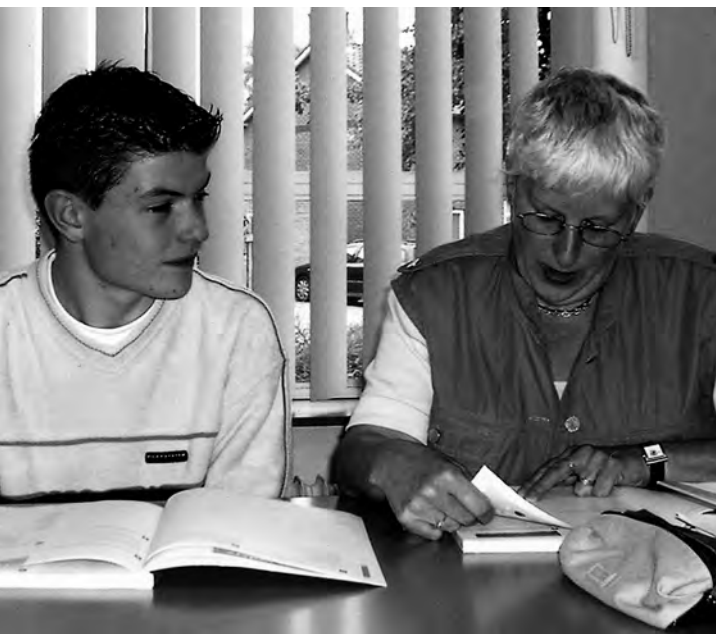
Er is veel belangstelling om Engels te leren. De cursisten die zich aanmelden voor de beginnersgroep (KSE 1) zijn vaak ouderen (meestal 50+) die nooit de kans hebben gehad om Engels te leren. Zij gaan regelmatig op vakantie naar het buitenland, hebben familie in Australië of Canada of willen Engels leren omdat dat in onze maatschappij nu eenmaal een steeds belangrijker rol gaat spelen. Er komen ouders met de wens om hun kinderen met hun huiswerk te kunnen helpen. En in toenemende mate zien we anderstalige cursisten uit onze NT2 groepen zich aanmelden voor een van de groepen Engels. Soms hebben ze in het land van herkomst enkele jaren Engels gehad en willen ze dat weer oppakken, zodat ze kunnen instromen in leerjaar 2 of 3. Voorwaarde is wel dat ze Nederlands beheersen op NT2 niveau 2. Dit is een heel interessante ontwikkeling, omdat beide groepen cursisten zo op een natuurlijke manier met elkaar in contact komen en van elkaar kunnen leren. In een van mijn KSE 3 groepen had ik vorig jaar bijvoorbeeld naast een aantal oudere Nederlandse dames een Turks en een Afghaans meisje; we hadden nooit gebrek aan boeiende gesprekstof voor spreekvaardigheid in het Engels!

Verder organiseren we regelmatig gespreksuurtjes tussen cursisten van de groepen Engels en onze anderstalige NT2 cursisten die Engels spreken. De drempel om elkaar aan te spreken wordt hierdoor lager, ook al omdat men elkaar in de kantine ziet tijdens de pauze.

Dagelijkse situatie

We werken in deze groepen met een methode waarin alle vier de vaardigheden aan bod komen. Hierbij zijn spreken en lezen/luisteren het belangrijkste, schrijven is min of meer een ondersteunende activiteit. Vanaf het begin ligt de nadruk op het overwinnen van faalangst en

het kweken van een sfeer van vertrouwen in de groep. Dit is belangrijk omdat veel van de oudere cursisten kampen met negatieve schoolervaringen en met faalangst. We werken op een speelse manier met veel aandacht voor de eigen inbreng van de cursist. Mensen kunnen veel van elkaar leren, en leren lukt alleen als mensen zich veilig voelen. Spreken gebeurt meestal in tweetallen of kleine groepjes, en we werken veel met taalspelletjes, songteksten en rollenspelen. Situaties uit het dagelijks leven staan centraal, en de taal wordt altijd in een betekenisvolle context aangeboden.

Het opdoen van succeservaringen is heel belangrijk, en we leggen altijd de nadruk op wat mensen al kunnen begrijpen en verstaan, niet op hun fouten. Het belangrijkste is immers dat de boodschap overkomt, dat mensen kunnen begrijpen wat de bedoeling is en kunnen krijgen waar ze om vragen. Dit alles helpt om in tamelijk korte tijd de spreekangst te overwinnen. Ook spreken we vanaf het begin zoveel mogelijk Engels in de les, in alle groepen. De eerste jaren is het onderwijs nogal docent afhankelijk, mede omdat oudere cursisten niet gewend zijn aan zelfstandig leren. We werken al jaren met het lesmateriaal *Groundwork*, maar zijn op zoek naar een methode waarbij het zelfstandig leren wat meer aan bod komt. Ook brengen we cursisten in deze periode basisvaardigheden op de computer bij, wat bij sommigen aanvankelijk op weerstand kan stuiten. Toch lukt het in de meeste gevallen en overwinnen mensen hun aanvankelijke weerstand. Sommigen geven zich zelfs op voor een van onze computercursussen.

Voor een aantal cursisten is niveau 2 of 3 het eindpunt. Er is een toenemende behoefte aan een conversatiegroep op dat niveau, dus die mogelijkheid gaat dit

schooljaar ook geboden worden. We zien echter ieder jaar mensen die de smaak te pakken hebben gekregen en toch de examenklas mavo gaan proberen. Het komt zelfs voor dat mensen die zeggen dat ze geen examen willen doen toch meedoen met de schoolonderzoeken en alsnog besluiten om dan die laatste hobbel, het examen, ook maar te nemen. In een enkel geval komt het voor dat iemand op niveau 2 of 3 begint en uiteindelijk het havo deelcertificaat Engels haalt.

Bezemsfunctie

Het vavo bij ROC De Leijgraaf bestrijkt de KSE niveaus 4 en 5. Het is mogelijk om Engels en Nederlands overdag en 's avonds te volgen, andere vakken kunnen alleen 's avonds worden gevolgd. ROC De Leijgraaf is een tamelijk kleine ROC en biedt volwassenen de mogelijkheid om in één jaar een mavo of havo diploma te halen, eventueel door het halen van deelcertificaten. De lessen Engels duren 2 uur. Een deel van deze tijd wordt besteed aan uitleg van grammatica, examentraining en spreekvaardigheid, de rest van de tijd zijn cursisten zelfstandig of in tweetallen aan het werk. Dit geeft de docent de gelegenheid om individuele hulp te bieden. We vervullen de zogenoemde 'bezemsfunctie' voor het dagonderwijs; we kunnen in het schooljaar 2002-2003 voor het laatste mavo C en D bieden, daarna wordt het vmbo TL (technische leerweg). We hanteren uiteraard de landelijke eindtermen en we werken met de gebruikelijke schoolexamens en het CSE.

Ik heb al eerder gezegd dat in toenemende mate jongeren zich aanmelden bij het ROC die op de een of andere manier zijn vastgelopen in het dagonderwijs. Soms zijn dit 16- tot 17-jarigen, en voor deze leerlingen moeten we compensatie aanvragen bij de inspectie. Een aantal geeft aan door de invoering van de tweede fase in de knel gekomen te zijn. Ze hadden een groot aantal vakken, de begeleiding was niet optimaal of ze konden de grote mate van vrijheid en zelfstandigheid niet aan. Een goede intake procedure is heel belangrijk om optimale begeleiding te kunnen bieden. Het slagingspercentage bij ons ROC is hoog, ook al lukt het niet iedereen om een diploma te halen. Het aantal vakken is op het ROC net zo groot en vaak is het moeilijk om de verleiding van een baantje erbij te weerstaan. Het grote voordeel is wel dat leerlingen in kleinere groepen zitten en jongeren tussen ouderen, wat vaak een positieve invloed heeft. Leerlingen worden behandeld als volwassenen, die verantwoordelijk zijn voor hun eigen leerproces. Dit blijft voor ons als docenten een uitgangspunt in alle groepen, en we proberen onze cursisten hierin zo goed mogelijk te begeleiden. ■